

**FITRAT PEDAGOGIK QARASHLARI ASOSIDA ZAMONAVIY
O'QITUVCHINING MA'NAVIY-MA'RIFIY KOMPETENSIYASINI
RIVOJLANTIRISH**

Rasulova Nargiza Murodilloyevna

Xalqaro Nordik Universiteti magistranti

Ilmiy rahbar: Dotsent V/b PhD **Haytbayeva Sayyora**

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada jadid ma'rifatchisi Abdurauf Fitratning pedagogik qarashlari zamonaviy o'qituvchi shaxsida ma'naviy-ma'rifiy kompetensiyalarni rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati yoritilgan. Fitratning barkamol inson tarbiyasi, o'qituvchining mas'uliyati, milliy g'oya va dunyoviy bilim uyg'unligi haqidagi fikrlari bugungi ta'lim jarayoni uchun muhim nazariy asos sifatida tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy o'qituvchining ma'naviy kompetensiyasini rivojlantirish yo'nalishlari ham ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Fitrat, jadidchilik, ma'naviyat, ma'rifat, kompetensiya, zamonaviy o'qituvchi, pedagogika.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается роль педагогических взглядов Абдурауфа Фитрата в развитии духовно-просветительских компетенций современного учителя. Анализируются идеи Фитрата о воспитании гармоничной личности, ответственности учителя, национальной идентичности и единстве светских знаний. Также приведены направления развития духовных компетенций педагога.

Ключевые слова: Фитрат, джадидизм, духовность, просвещение, компетенция, современный учитель, педагогика.

ANNOTATION

This article analyzes the role and significance of Abdurauf Fitrat's pedagogical views in developing the spiritual-educational competencies of modern teachers. Fitrat's concepts of moral upbringing, teacher responsibility, national identity, and the harmony of secular knowledge are reviewed as theoretical bases for contemporary education. Practical directions for enhancing teachers' spiritual competencies are also discussed.

Keywords: Fitrat, Jadid movement, spirituality, enlightenment, competence, modern teacher, pedagogy.

Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim tizimining asosiy maqsadi – intellektual, ma'naviy va ma'rifiy jihatdan yetuk shaxsni tarbiyalashdir. Bu jarayonda o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki shaxs kamolotiga yo'l ko'rsatuvchi ma'naviy yetakchi sifatida namoyon bo'ladi. Shu jihatdan jadid ma'rifatchilarining pedagogik qarashlari zamonaviy o'qituvchining kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Ulardan biri – Abdurauf Fitrat bo'lib, uning ma'rifiy qarashlari o'z davrida ta'limga yangicha yondashuvlarni olib kirgan.

Fitrat ta'lim jarayonining markazida “komil inson” turishini ta'kidlaydi. Uning fikricha, insonning ma'naviy yetukligi uning bilimdonligi, axloqi, vijdoniyati va fuqarolik pozitsiyasi bilan uyg'un bo'lishi kerak. Fitratning “Rahbari najot”, “O'qituvchilar uchun”, “Hind sayyohi” kabi asarlarida o'qituvchining ma'naviy mas'uliyati alohida o'rin egallaydi.

Fitrat jadidchilikni ma'rifat orqali jamiyatni isloh qilishning yagona yo'li deb bilgan. Uningcha, o'qituvchi - yangilikka ochiq bo'lishi, milliy o'zlikni anglatishi, islohotchi ruhiga ega bo'lishi, ma'rifiy ulg'ayishning targ'ibotchisi bo'lishi lozim.

Fitrat fikricha, o'qituvchi – jamiyat taraqqiyotining bosh mexanizmi. Uning axloqi, madaniyati va ilmiy saviyasi o'quvchini tarbiyalaydi. Shu bois u o'qituvchi shaxsida quyidagi sifatlar bo'lishini ta'kidlaydi: halollik va fidoyilik, milliy g'urur, zamonaviy dunyoqarash, o'z ustida ishlash madaniyati.

Zamonaviy ta'limda ma'naviy-ma'rifiy kompetensiya quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi: ma'naviy qadriyatlarni bilish, milliy va umuminsoniy tamoyillarga hurmat, mas'uliyatli fuqarolik pozitsiyasi, ijobiy shaxsiy namuna ko'rsatish, axloqiy tarbiya ko'nikmalariga ega bo'lish.

Fitrat g'oyalari asosida kompetensiyani rivojlantirish yo'llari

Fitrat qarashlari zamonaviy o'qituvchi uchun quyidagi yo'nalishlarni belgilaydi:

O'z ustida uzluksiz ishlash. Fitrat fikricha, o'qituvchining eng katta dushmani – jaholat. Shu sababli pedagog muntazam ravishda bilimni kengaytirishi kerak.

Ma'naviy o'rnatilgan bo'lish. O'qituvchi jamiyat uchun ma'naviy yetakchi bo'lib, o'quvchilarda axloqiy qarashlarni shakllantiradi.

Milliy g'oya va vatanga sadoqat. Fitratning “millatni uyg'otish” g'oyasi o'qituvchini yoshlar qalbida milliy g'ururni mustahkamlashga chorlaydi.

Innovatsion fikrlash. Jadidchilik ruhining o'zi yangilikka intilishdir. O'qituvchi zamonaviy metodlar, AKT, pedagogik texnologiyalarni bilishi zarur.

Ma'rifiy targ'ibot. Fitrat o'qituvchini jamiyatda ma'rifat yoyuvchi inson sifatida ko'radi. Bu o'qituvchidan darsdan tashqari faoliyatda ham faollikni talab qiladi. Fitrat pedagogik qarashlari zamonaviy ta'lim tizimi uchun quyidagi jihatlari bilan dolzarbdir: ma'naviy tarbiya va ma'rifiy ongni asosiy vazifa sifatida belgilashi, milliy qadriyatlarni zamonaviy ta'lim bilan uyg'unlashtirishi, o'qituvchining jamiyatdagi o'rni va mas'uliyatini aniq ko'rsatib berishi, yangilikka intilishga da'vat qilishi. Bugungi ta'lim siyosatida yoshlar tarbiyasida ma'naviy omillarning ustuvorligi Fitrat merosining qayta kashf etilishini taqozo qiladi. Fitratning pedagogik qarashlari zamonaviy o'qituvchi shaxsida ma'naviy-ma'rifiy kompetensiyalarni rivojlantirish uchun mustahkam nazariy asos hisoblanadi. Uning asarlari o'qituvchini komil inson tarbiyalash, milliy va ma'naviy qadriyatlarni singdirish, ilmiy va madaniy yetuklikka erishishga chorlaydi. Shunday ekan, Fitrat merosini o'qituvchilar tayyorlash jarayoniga chuqur integratsiya qilish zamonaviy ta'limning sifat omillaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Fitrat A. O'qituvchilar uchun. – Toshkent, 1916.
2. Fitrat A. Rahbari najot. – Buxoro, 1919.
3. Begali Qosimov. Fitrat va jadidchilik harakati. – Toshkent: Fan, 1994.
4. Xolmuminov A. Jadidlar pedagogik merosi. – Toshkent, 2010.
5. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risidagi Qonuni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlarga oid qaror va farmonlari.
7. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha ilmiy maqolalar va metodik qo'llanmalar.